

ULUSLARARASI
BEDİÜZZAMAN SEMPOZYUMU

— V —

**Rîsale-i Nur'a Göre
Kur'ân'ın İnsana Bakışı**

24-26 Eylül 2000 - İstanbul - TÜRKİYE

ISBN: 975-8719-04-1

Risale-i Nur Gözüyle Kur'an'da Marifet "

Dr. Mustafa Fuzil*

İnsanın derinliklerinde yer alan marifet gerçeği, onun varoluşundan beri vardır ve yapı taşıyla birlikte tesis edilmiştir. İster indirilen vahiy düzeyinde olsun, ister beşerî teemmül ve tefekkür düzeyinde olsun, insanın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. "Marifet" teriminden bahsetmek insanın cevherinden bahsetmek demektir. Haliyle bu değerdeki ve güçteki bir sözcük, hadsiz hadise ve sözcükler manzumesini kendine bağlar ve kuvvetlice onlardan etkilenir. Araştırmacının Marifet sözcüğünü konu edinme fikri, İmam Müceddid (Allah kabrini pür nur etsin) Bediüzzaman Said Nursi'nin eserleri olan Risale-i Nur'un çeşitli yerlerinde serpilmiş vaziyette bulunan marifet teriminin zenginliğini gördükten sonra oluşmuştur. Konu hakkındaki birikimin giderek çoğalması, araştırmacıda, bunun sanıldığından daha büyük bir mesele olduğunun yakınıni oluşturdu. Bu yüzden, konunun hakkını teslim etmek için, daha geniş bir zamana ve daha kapsamlı bir yazının kaleme alınmasının gerektiğine inandı.. İmam Nursi, Risale-i Nur'daki üslup ve metodunu her zaman Kuran-ı Kerime dayamıştır. Tekrarla ıstılahların ilham nurundan iktibas edildiğini, müstakil ve ledüni bir ilim olduğunu dile getirir. Bediüzzaman meselelere çoğunlukla bir işaret etmekle yetinir. Meselelerin anlaşılması, çoğu zaman, derin bir tefekkür ve dikkatli incelemeler gerektirir. Dr. Muhsin Abdül Hamid bir eserinde bu konuya temas ederken, şöyle der: "Risale-i Nur'un üslubu oldukça yumuşak ve naziktir. Bazen gönülden esen bir meltem, hoş bir sızıntıdır. Bazen de anlaşılması zor derin tefekkürler gerektiren, fitri, mantiki ve ilmi bir üslup sergiler. Bu üslup, mahkemede müdafaa pozisyonunda iken, öyle sert bir tavra dönüşür ki, kıyıyı tokatlayan denizin dehşetli dalgasının heybetine

dönüşür." Özel dil ve istilahlara uyulmadığı takdirde, mefhumlar gayelerinden değişik manalar sergiler. Nursi üslubunda, Kuran'dan iktibas ettiği ibare ve fikir- lere şiddetle önem vermiştir. İslamî olmayan, yabancı menşeli kaynaklara dayalı mefhum ve istilahları ise, Kuranî bir dil manzumesinin duvarıyla çevreler. Marifet sözcüğünü, karşılıklı etkileşimler içerisinde bulunan, mana, mefhum ve olaylar ağı zımnında arz eder. Tarihi akışını, güncel gerçeğini ve gelecekteki ufuklarını bir- likte ele alır. Dalalet batağında boğulan muhalif ve fasit fikirlerle de sıcak münakaşalara girmiştir Üstad Nursi. Marifet gerçeğini, yenilenme odağında, en önemli olaylardan biri addeden, Bediüzzaman Said Nursi, milletin dengесinin tekrar sağlanması ve hurafe tozlarıyla örtülen gerçeklerin yeniden parlamasının, ancak marifet ile mümkün olduğunu vurgular. O gücünü bu noktaya teksif etmiş ve onun yeniden tesisine çalışmıştır.

Bediüzzaman bu konuya temasla der ki: "Beni eski asırlarla mübarezeye sevk eden, asırlar boyu güçlenen vehim ve hayallerle çatışmaya yönlendiren tek şey, hakkın toprak altında neşvü nema bulup yeşillenmesi itikat ve yakinidir. O toprak altına gömülmüştür. Onun hamileri, zayıf ve az olsalar bile, muhakkak bir gün za- fere ulaşacaklardır. İtikadım ve yakinim var ki, dünya bütün kıtalarıyla teslim olur İslam'a. Evet İslamiyet hakikat ve marifet arşına yükselecektir. Emareler de bunu göstermektedir."

Bizim dünya rahatımızın ve yabancıların ahiret saadetinin ellerin alınmasının tek sebebi, su-i fehim ile, İslam güneşinin kûsufa uğraması, sathi görüşler sebe- biyle, İslamiyet'in ilim gerçeğine ters tevehhüm edilmesidir. Feyza Aceba! Kul seyyidine nasıl düşman olur? Oğul babaya nasıl ters düşebilir!! İslamiyet ilmin seyyidi, rehberi ve bütün ilimlerin reisi ve babasıdır. Ne yazık ki, bu yanlış anlaşılmalara ile batıl hükmünü şimdiye kadar icra etti. Şüpheleri kalplere enjekte etti.

Bütün bunlardan sonra - fırsat el verdiğince- Risale-i Nur'da zikredilen marifet mefhumu hakkında genel bir bakış dokusu nescetmek mümkündür. Marifet konu- sunu şümüflü bir eksen üzerinde şu şekilde toplayabiliriz:

Marifetin tarifi İmani Marifet Marifetin aslı Marifetin hususiyetleri. Marifet sa- hibi olan insanın cami 'toplayıcı' olması. Marifetin gayeleri. Marifetin imkanı. Marifetin kısımları. Marifetin kaynak ve yolları.

Birinci Vahiy: Peygamberlere ihtiyaç. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sel- lem)'in nübüvvetinin tasdikine deliller. **Kuran-ı Kerim:** Kuranın tarifi, Kuranın i- cazı, Kuranın marifetteki yolu, Kuran ile İslami ilimler, Kuran ile felsefe.

İkinci: Kainat: (Kuran ile kainat ilimleri)

Üçüncü: Akıl

Dördüncü: İlham

Marifetin tarifi: 'Üstad Bediüzzaman Said Nursi marifetin tarifinde en çok üç konu üzerinde durmuştur: Gökyüzünde, yerde ve bütün kainatta görünen ilimlerin

marifeti. İnsanda, insan nevinde, fert ve toplum olarak, zahiri ve batını ve insanın mahiyetinde muzmer bütün ilimlerin marifeti. Ayrıca, Allah'ın varlığına, rububiyetine ve yaratmadaki şuuruna bağlı İlahi marifet. Bütün bunlar, birbiri ile iç içedir ve birbiriyle tekamül eder. Başka bir deyişle, gerçek marifet, Allah'ı bilmenin dışına çıkmaz. O da marifet-i imaniyedir. Diğer bütün marifetler de katiyetle bunun içine girer. İnsanın marifeti, kainatın marifeti, hayatın marifeti, bunların hepsi gerçek marifete birer vesiledir.

Marifet-i imaniyye: Üstad Nursi'nin ıstılahlarına göre marifet, soyut bir hayal ve havada uçuşan manasız bir sözcük değildir. Tersine Allah-u Teala'ya izafet edildiğinde, özel manasıyla, kendi kendine kaim bir ıstılahla dönüşür. Bakınız Bediüzzaman bu mevzuda ne diyor: "Bil ki! Hilkatin en yüce gayesi, fitrat-ı insaniyyenin en büyük neticesi, iman-ı billahtır. Ve insanîyetin en yüksek mertebesi ve beşerîyetin en yüce makamı, marifetullahtır. Ve bil ki! Cin ve insan en büyük sadeti ve en büyük nimeti, bu marifetten doğan muhabbetullahtır. Ve Ruh-u beşerin en safi süruru ve kalbinin en temiz neşesi, bu muhabbetten tereşşuh eden lezzet-i ruhaniyedir".

Nursi, bu metinde insanın İslami hayatının yapısında marifetin yerini tayin etmiştir. Ayrıca bu metin zımnî olarak insanın şu dört kazancına da değinmiştir:

- Varlığına mana kazandıran bir gaye
- Kainatta kendisine verilen layık bir mevki
- Manevi ihtiyaçlarını karşılayan huzur saadet.

Bu dört nesne insanın fitratında odaklanmıştır. Gerçek kaynağı ise, Kur'andır. Gücünü Allah'ın ipine bağlanarak temin eder. Marifet ile ilgili metinde, imam Nursi (İmandaki marifet) sözcüğünün sınırını tahdit etmek mümkün değildir, der. Buna şahit olarak şu hadiseyi sunabiliriz:

Peygamber Efendimizin (s.a.v.) Hz. Harise'ye "**Ey Harise nasıl oldun?**" sorusu üzerine Harise şu cevabı verir: "Vallahi şimdi hakiki mümin oldum". Bunun üzerine peygamber efendimiz (s.a.v) şöyle buyurur : "**Her hakkın bir hakikatı vardır. Senin imanının hakikatı nedir?**" Hz. Harise: "Ben nefsimi dünyadan çektim. Geceyi ihya ettim. Gündüzleri aç kaldım. Şimdi sanki Rabb'imın arşını seyrediyorum. Cenneti ve ehlinin birbirlerini ziyaret ettiklerini görüyorum. Cehennem ehlinin feryad ve figanlarını duyar gibi oluyorum" der. Peygamber efendimiz (s.a.v) bunun üzerine ona şunu söyler: "**Madem gördün, onu bırakma.**" Bunun akabinde Peygamber efendimiz şöyle buyurur: "**Her kim, Allah'ın iman ile kalbini nurlandırdığı bir kimseyi görmek isterse, bu zata baksın**" buyurur. Harise daha sonra Peygamber efendimize: "Ya Resullallah! Şehit olabilmem için bana dua et", diyerek şehit olmak ister. Peygamberimiz (s.a.v) de dua eder. Cihada çağırılır. İlk ata binen Harise olur ve Allah yolunda şehit düşer. (Tefsirul Razi 13011).

Marifet istilahını destekleyici olarak Bediüzzaman Said Nursi şöyle der: "Allah'dan masivaya bakış mana-i harfiyle olmalıdır. Ve Allah hesabına bakmalıdır. Kainata, mana-i ismiyle bakmak yanlıştır. Her şeyin iki yüzü vardır. Biri hakka bakar, diğeri kainata. Kainata bakan yüzü mana-i harfi, Allah'a bakan yüzü de mana-i ismi olması lazım gelir. Mesela; nimete mün'im hakiki cihetiyle bakılması lazımdır. Vasıta ve sebeplerin de kudretin birer aynası olarak görülmesi lazımdır. Nazar ve niyet, eşyanın mahiyetini değiştirir. Seyyiatı hasenata kalb eder. İksirin toprağı altına çevirdiği gibi. Niyet adi hareketleri ve adetleri ibadete çevirir. Nazar kainat ilmini ilahi marifete çevirir. Esbab hesabına bakmak cahilliktir. Allah hesabına bakmak ise marifet-i İlahiyedir." (Mesnevi- Nuriye 105)

Marifetin, en küçük bir zerreden en büyük varlığa uzanan şümüllü ve geniş manası, onun müstakil İslami bir hüviyet kazanmasına sebep olmuştur. Marifetin aslı: Kuran-ı Kerim, ilk olayı anlattığında, yaratma ve yaratılma mefhumları çerçevesinde, vücut ve marifetten söz etmiştir. Yani yaratma hadisesinden hemen sonra marifet gelmektedir. İmam Nursi; "O Adem'e isimleri öğretti" ayetinin tefsirinde şöyle söyler: "her çeşit kemalatı tazammun eden bir fitratta, her çeşit yüksek değerli cihaz ve hissiyatlarla, bütün mevcudatın temessül ettiği bir vicdana sahip kıldı. Bütün bunlardan sonra eşyanın hakikatlerini anlaması için bütün isimleri ona öğretti. (İşarat ül icaz 241)

Marifetin hususiyetleri: Bu hususiyetlerin bazıları şöyledir: 1- (Kelimat 290) 2- Bu isimler Halık-ı Zülcelalın marifeti için gereken sıfatlar ihtiva eder. Onun bütün mevcudatta tecellileri vardır. Allah'ın fiilleri çerçevesine dahil olmuştur. 3- Bir yüzü de insanî kemale bakar. Bunu da Üstad şöyle açıklar: "Beşer, fitraten şu kainatın Halık'ına karşı hadsi bir muhabbet üzerine yaratılmıştır. Çünkü fitrat-ı beşeriyede cemale karşı bir muhabbet ve kemale karşı perestiş etmek ve ihsana karşı sevmek vardır. Cemal ve kemal ve ihsan derecatına göre o muhabbet tezayüd eder, aşkın en münteha derecesine kadar gider. Hem bu küçük insanın küçücük kalbinde kainat kadar bir aşk yerleşir. Evet, kalbin mercimek kadar bir sandukçası olan kuvve-i hafıza, bu kütüphane hükmünde binler kitap kadar yazı, içinde yazılması gösteriyor ki, kalb- i insan, kainatı içine alabilir ve o kadar muhabbet taşıyabilir." (Lemalar s.62) Üstad Bediüzzaman Said Nursi bu konuda ayrıca şöyle der: "İnsan küçük bir alem olduğu gibi, alem dahi büyük bir insandır. Bu küçük insan o büyük insanın bir fihristesi ve hulasasıdır. İnsanda bulunan nümunelerin büyük asılları, insan-ı ekberde bizzarure bulunacaktır. Mesela, nasıl ki insanda kuvve-i hafızanın vücudu, alemde Levh-i Mahfuzun vücuduna kati delildir" (On Üçüncü Lema s. 86) İnsandaki genişliği dile getirirken "Camiiyet-i tamme" ibaresiyle ifade ederek şöyle der: "Evet Zar-ı Hayy-ı Kayyum, bu kainatta insanı irade etmiş ve kainatı onun için yaratmış denilebilir. Çünkü insan, camiiyet-i tamme ile bütün esma-i İlahiyeyi anlar, zevk eder. Hususan rızıktaki zevk cihetiyle pek çok Esma-ül Hüsnâ'yı anlar. Halbuki melaikeler onları o zevk ile bilemezler." (Otuzuncu Lema 345). İnsanın manevi yapısını inceleyen Bediüzzaman

Said Nursi, onu latifelere ayırmıştır. Bir eserinde bunu şöyle ifade eder: "Ben kendimce görüyorum ki, insanın mâhiyet-i câmiyasında ve istidad-ı hayatiyesinde çok letâif var, onlardan on tanesi iştihar etmiş. Hattâ hükemâ ve ulemâ-yı zâhirî dahi, o Letâif-i Aşere'nin pencereleri veyahut nûmuneleri olan havass-ı hamse-i zâhirî, havass-ı hamse-i bâtına diye o Letâif-i Aşere'yi başka bir surette hikmetlerine esas tutmuşlar. Hattâ avam ve havas beyninde taaruf etmiş olan insanın letâif-i aşeresi, ehl-i tarikın letâif-i aşeresiyle münasebettardır. Meselâ, vicdan, âsab, his, akıl, hevâ, kuvve-i şehevîye, kuvve-i gadabiye gibi letâifi; kalp, ruh ve sırra ilâve edilse Letâif-i Aşere'yi başka bir surette gösterir. Daha bu letâiften başka sâika, şâika ve hiss-i kabl'el-vuku gibi çok letâif var. Bu meseleye dair hakikat yazılsa, çok uzun olur, vaktim de kısa olduğundan kısa kesmeye mecbur oldum." Hem der ki: Hem senin mahiyetine öyle mânevî cihazat ve lâtifeler vermiş ki, bazıları dünyayı yutsa tok olmaz; bazıları bir zerreyi kendinde yerleştiremiyor. Baş bir batman taşı kaldırdığı halde, göz bir saçı kaldıramadığı gibi; o lâtife, bir saç kadar bir sıklığı, yani, gaflet ve dalâletten gelen küçük bir hâlete dayanamıyor. Hattâ bazan söner ve ölür. Madem öyledir, hazer et, dikkatle has, batmaktan kork. Bir lokma, bir kelime, bir dane, bir lem'a, bir işarette, bir öpmekte batma. Dünyayı yutan büyük letâiflerini onda batırma. Çünkü çok küçük şeyler var, çok büyükleri bir cihette yutar. Nasıl küçük bir cam parçasında gök, yıldızlarıyla beraber içine girip gark oluyor. Hardal gibi küçük kuvve-i hafızanda, senin sahife-i a'mâlin ekseri ve sahaif-i ömrün ağlebi içine girdiği gibi, çok cüz'î küçük şeyler var, öyle büyük esyayı bir cihette yutar, istiab eder." Marifetin kemali, bundan doğan kalbi itminanı Bediüzzaman Said Nursi'nin ifadesiyle şöyle özetleyebiliriz: "Hem iman yalnız ilim ile değil; imanda çok letâifin hisseleri var. Nasıl ki, bir yemek mideye girse, o yemek muhtelif âsâha, muhtelif bir surette inkısam edip tevzi olunuyor. İlimle gelen mesâil-i imaniye dahi, akıl midesine girdikten sonra, derecâta göre ruh, kalb, sır, nefis, ve hâkezâ, letâif kendine göre birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa noksandır." Marifetin kemali, insanın manevi ihtiyaçlarını karşılaması buundunda saklıdır. İmam Nursi'nin satırlarının arkasında şu manayı görürüz. İnsanın, bünyesinde bulunan, geniş ufuklu, derin, ve gizli bir tarafı vardır.. Bunun için, bütün bunlara hitap edebilecek müstakil insanî bir metodun olabileceğini düşünemiyoruz. Ancak tabii ve cami bir yapıya sahip sadece "İhata" ıstılahı bunları içine alabilir. Mesela Ruh, Nursi'nin ifadesine göre bir latifedir. Ayet-i kerimede de ifade edildiği üzere "Sana Ruh hakkında soru sorarlar, de ki ruh Rabb'imın emrindedir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir." (İsra 85). Hal böyle iken diğer latifeler nasıl olacak?. İhata bu makamda zaruri şartların biridir!! Ruh Allah'ın c.c. emrindedir. Kur'an- Kerim de Allah'ın emrindedir. "İşte böylece sana da emrimizle bir ruh (Kur'an'ı) vahyettik.." (Şura 52) Kur'an-ı Kerim bazen suya benzetilir!!! Oluk oluk akan faydalı su ve sıcak ruh, insanın her bir cüzüne girer ve onu hayat ile ıslatır. Bu cümlelerden olarak, Kur'an-ı Kerim, Rabbanî tabiatıyla, insan latifelerini besleyip tatmin eden tek unsurdur. Çünkü her bir latife kendisine gereken gıdayı ancak buradan alabilecektir. Kemalın diğer bir

veçhesi de insanı diğer hayvanlardan ayırmasıdır. İnsan mazi ile alakadar olduğu gibi gelecek ile de alakadardır. Enfüsi ve afaki idraki küllidir. Eşyanın inşasındaki zahiri sebeplerin tertibini keşfeder. Fakat takındığı cihazlar ile, en temel ve aslı vazifesi olan tesbih ve tahmidî yerine getirmekle mahlukatın en üstüne çıkar.

4-İnsan ebed için yaratılmıştır. Bediüzzaman Said Nursi bu konuyu şöyle izah eder: "Senin lâtifelerin içinde öyle bir lâtife var ki, ebedden ve Ebedî Zattan başkasına razı olamaz. Ondan başkasına teveccüh edemiyor. Mâsivâsına tenezzül etmez. Bütün dünyayı ona versen, o fitrî ihtiyacı tatmin edemez. O şey ise, senin duygularının ve lâtifelerinin sultanıdır. Fâtır-ı Hakîmin emrine mufl olan o sultanına itaat et, kurtul". (17.Lem'a, 1.Nota). "Ve ona ihsanlar eden Zâtı perestîş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok hârika bir mu'cize-i kudret-i Samedâniye ve bir acûbe-i hilkat" (11. Şua, 7. Mesele).

Marifet bir teklif ve teşrîftir (şereflendirmektir): Marifet, - hikmet nazarıyla ve rahmet gözlüğüyle bakıldığında - insan hayatında geniş bir boyut ve eşsiz bir değer kazanır. "Evet, hiç mümkün müdür ki, insan, umum mevcudat içinde ehemmiyetli bir vazifesi, ehemmiyetli bir istidadı olsun da, insanın Rabbi de insana bu kadar müntazam masnuatıyla kendini tanıttırsa, mukabilinde insan iman ile Onu tanımazsa; hem bu kadar rahmetin süslü meyveleriyle kendini sevdirse, mukabilinde insan ibadetle kendini Ona sevdirmese; hem bu kadar bu türlü nimetleriyle muhabbet ve rahmetini ona gösterse, mukabilinde insan şükür ve hamdle Ona hürmet etmese, cezasız kalsın, başıboş bırakılsın, o izzet, gayret sahibi Zât-ı Zülcelâl bir dar-ı mücazat hazırlamasın? Hem hiç mümkün müdür ki, o Rahmân-ı Rahîm'in kendini tanıttırmasına mukabil, iman ile tanımakla; ve sevdirmesine mukabil, ibadetle sevmek ve sevdirmekle; ve rahmetine mukabil, şükür ile hürmet etmekle mukabele eden mü'mintere bir dar-ı mükâfatı, bir saadet-i ebediyeyi vermesin?" (10 söz. 2; Hakikat).

Marifetin Gayeleri: Nursi, marifeti, Kur'an-ı Kerimde zikredildiği üzere imanî manasıyla ibraz eder. İnsanı üstün istidatlarıyla, şerefli bir mahluk olması hasebiyle ele alır. Neticesinde Allah'a karşı ubudiyetin tahakkuku yönünde, marifetin derin ve nihaî gayesi belirir. Bu gaye sayesinde insan gerçek varlığını kazanır. Adem aleyhisselam'ın kıssası ile maziye uzanır. İlmî varlığıyla da - zahiren mâdüm olsa bile - yakinî olarak gelecek ile bağlantı kurar.

Marifetin Kısımları: Bediüzzaman Said Nursi, Marifetin kaynağını, Telâhuk-u Efkâr ile bilgi birikimi cihetlerine dayanarak iki kısma ayırır ve şöyle der: "1-Birisinde telâhuk-u efkâr tesir eder. Belki ona mütevakkıftır. Nasıl ki, maddiyatta büyük bir taşı kaldırmak için teavün lâzımdır. 2- Kısım-ı diğeri de, esas itibarıyla telâhuk ve teavün tesirsizdir. Bin de, bir de birdir. Nasıl ki, harîçte bir uçurum üzerinde atlamak veyahut bir dar yerde geçmekte küll ve küll-ü vahid birdir. Teavün fayda vermez. Bu kıyasa binaen fününun bir kısmı, büyük taşın kaldırılması gibi teavüne muhtaçtır. Bunların ekserisi, ulûm-u maddiyedendir. Diğer bir kısmı ikinci misale benzer. Tekemmülü defî, yahut defî gibi olur. Bu

ise, ağılebi mânevîyat veya ulûm-u İlâhiyedendir. Lâkin, eğer çendan telâhuku efkâr bu kısım-ı sâninin mahiyetini tağyir ve tekmil ve tezyid edemezse de, burhanların mesleklerine vuzuh ve zuhur ve kuvvet verir."

Diğer cihetten, marifeti; nazarı, zarurî ve kisbî kısımlarına ayırır. Bu makamda İslami bakışın ehemmiyetine teklifin bir maksudu olması cihetiyle işaret eder ve der ki: "Hem de harikulâdenin izharı tasdik-i nübüvvet içindir. Tasdik ise, zahir olan mucizatiyla, ekmel-i vecihle hâsıl olabilir. Eğer hâcetten fazla harika olsa, ya abestir veya sırr-ı teklife münafidir. Zira, teklif, nazarı olan şeyde bir imtihandır. Bedihiyat veya bedahete yakın olan şeylerde, ednâ, âlâ ile müsavi olabilir. Veyahut cereyan-ı hikmetin sırrına teslim ve itaate muhaliftir. Halbuki, Peygamberler herkesten ziyade ubudiyet ve teslime mükelleftirler."

Marifetin Kaynağı ve Yolları: Birincisi Vahiy: "Gayet kuvvetli bir tezahüratla, vahiylerin hakikati, âlem-i gaybın her tarafında, her zamanda hükmediyor. Kâinatın ve mahlûkatın şehadetlerinden çok kuvvetli bir şehadet-i vücud ve tevhid, Allâmü'l-Guyûb'dan vahiy ve ilham hakikatleriyle geliyor. Kendini ve vücud ve vahdetini, yalnız masnularının şehadetlerine bırakmıyor. Kendisi, kendine lâyük bir kelâm-ı ezeli ile konuşuyor. Her yerde ilim ve kudre-tiyle hâzır ve nâzırın kelâmı dahi hadsizdir. Ve kelâmının mânâsı Onu bildirdiği gibi, tekellümü dahi Onu sıfatıyla bildiriyor. Evet, yüz bin peygamberlerin (aleyhimüsselâm) tevatürleriyle ve ihbaratlarının vahy-i İlâhîye mazhariyet noktasında ittifaklarıyla ve nev-i beşerden ekseriyet-i mutlakının tasdik-gerdesi ve rehberi ve muktedası ve vahyin semereleri ve vahy-i meşhud olan kütüb-ü mukaddese ve suhuf-u semâviyenin delâil ve mucizatlarıyla, hakikat-i vahyin tahakkuku ve sübutu bedahet derecesine geldiğini bildi."

Peygamberlere Olan İhtiyaçlar: "Hem hayatın sırr-ı mahiyeti, peygamberlere iman rûknüne bakıp remzen ispat eder. Evet, madem kâinat, hayat için yaratılmış ve hayat dahi Hayy-ı Kayyûm-u Ezelinin bir cilve-i âzamıdır, bir nakş-ı ekmelidir, bir san'at-ı ecmelidir. Madem hayat-ı sermediye, resullerin gönderilmesiyle ve kitapların indirilmesiyle kendini gösterir. (Evet, eğer kitaplar ve peygamberler olmazsa, o hayat-ı ezeliye bilinmez. Nasıl ki bir adamın söylemesiyle diri ve hayattar olduğu anlaşılır; öyle de, bu kâinatın perdesi altında olan âlem-i gaybın arkasında söyleyen, konuşan, emir ve nehyedip hitap eden bir Zâtın kelimâtını, hitâbâtını gösterecek, peygamberler ve ellerinde nâzil olan kitaplardır.) Elbette kâinattaki hayat, kat'î bir surette Hayy-ı Ezelinin vücûb-u vücuduna kat'î şehadet ettiği gibi; o hayat-ı Ezeliyenin şuaâtı, celevâtı, münâsebâtı olan "irsâl-i rusûl" ve "inzâl-i kütüb" rûkûnlerine bakar, remzen ispat eder. Ve bilhassa risalet-i Muhammediye (a.s.m.) ve vahy-i Kur'ânî hayatın ruhu ve aklı hükmünde olduğundan, bu hayatın vücudu gibi hakkaniyetleri kat'îdir denilebilir." (30. Lema,5. remiz)

"Fikrin evveli amelin âhiri, amelin evveli fikrin âhiri" olan kaidenin zımındaki sırr-ı aciptir. Şöyle: Nur-u nazarla ilel-i müterettibe-i müteselsilenin

meyanında olan terettübü keşfederek umum kemalât-ı insaniyenin tohumu hükmünde olan mürekkebatı, besaite tahlil ve ırcâ etmekle hâsıl olan kabiliyet-i ilim ve terkîp dedikleri kavanîn-i cariyeyi istimal edip, san'atıyla tabiatı muhakât olan kabiliyet-i san'attan nazarının kusurunu ve evhamın müzahemeti ve sevk-i insaniyetin adem-i kifayeti cihetiyle bir mürşid-i nebîye ihtiyaç gösteriyor-tâ, âlemdeki nizam-ı ekmelin muvazenesi muhafaza olunsun."

Peygamberimizin (s.a.v) nübüvvetinin doğruluğuna deliller:

"Birincisi: Bu zâtta (a.s.m.) hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi, bütün güzel hüyların ve hasletlerin bulunması; ve 2 3 âyetlerinin sarahatiyle, bir parmağının işaretleriyle kamer iki parça olması; ve bir avucuyla a'dasının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları; ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından kevser gibi akan suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi, nakl-i kat'î ile ve bir kısmı tevatürle yüzer mucizatın onun elinde zâhir olmasıdır. Bu mucizattan, üç yüzdenden ziyade bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup olan Mucizat-ı Ahmediye (a.s.m.) namındaki harika ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber heyân edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki: "Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemâlâtlarla beraber bu kadar mucizat-ı bâhiresi bulunan bir zât (a.s.m.) elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışla tenezzül emesi kabil değil."

İkincisi: Elinde, bu kâinat Sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her aşırda üç yüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur'ân-ı Azîmüştânın, yedi vecihle harika olmasıdır. Ve bu Kur'ân'ın, kırk vecihle mucize olduğu ve Kâinat Hâlikinin sözü bulunduğu, kuvvetli delilleriyle beraber Yirmi Beşinci Söz ve Mucizat-ı Kur'âniye namlarındaki; Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen heyân edilmesinden, onu, ona havale ederek dedi: "Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir zâtta (a.s.m.), fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz."

Üçüncüsü: O zat (a.s.m.) öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubudiyet ve bir dua ve bir davet ve bir imanla meydana çıkmış ki, onların ne misli var ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel, ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü, ümmî bir zatta (a.s.m.) zuhur eden o şeriat, on dört asrı ve nev-i beşerin humsunu, âdilâne ve hakkaniyet üzere ve müdakkikane hadsiz kanunlarıyla idare etmesi, emsal kabul etmez. Hem, ümmî bir zâtın (a.s.m.) ef'âl ve akvâl ve ahvâlinde çıkan islâmiyet, her aşırda, üç yüz milyon insanın rehberi ve mercii ve akıllarının muallimi ve mürşidi ve kalblerinin münevveri ve musaffisi ve nefislerinin mürebbisi ve müzekkisi ve ruhlarının medâr-ı inkişafı ve maden-i terakkiyatı olması, cihetiyle, misli olamaz ve olamamış. Hem, dininde bulunan bütün ibâdâtın bütün envâında en ileri olması; ve herkesten ziyade takvâda bulunması ve Allah'tan korkması; ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraat etmesi; ve hiç kimseyi taklit etmeyerek ve tam mânâsıyla ve

müptedyâne fakat en mükemmel olarak, hem iptidâ ve intihâyı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görünmemiş. Hem binler dua ve münâcâtlarından Cevşenü'l-Kebîr ile, öyle bir marifet-i Rabbâniye ile, öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki, o zamandan beri gelen ehl-i mârifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-u efkârla beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur. Risale-i Münâcâtın başında Cevşenü'l-Kebîr'in doksan dokuz fıkrasından bir fıkrasının kısacık bir meâlinin beyan edildiği yere bakan adam, "Cevşen'in dahi misli yoktur" diyecek. Hem, tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki, büyük devletler ve büyük dinler, hattâ kavim ve kabilesi ve amcası ona şiddetli adâvet ettikleri halde, zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telâş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başına geçirmesi ispat eder ki, tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz. Hem, imanda, öyle fevkalâde bir kuvvet ve harika bir yakîn ve mucizâne bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikad taşımış ki, o zamanın hükümrânı olan bütün efkâr ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları halde onun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şüphe, hiçbir tereddüt, hiçbir zaaf, hiçbir vesvese vermemesi ve mâneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler ve bütün ehl-i velâyet, onun, her vakit, mertebe-i imanundan feyz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları, bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir. İşte, böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve harika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihan-pesendâne bir dâvet ve mucizâne bir iman sahibinde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbiyaların (aleyhimüsselâm) icmâi, nasıl ki vücud ve vahdâniyet-i İlâhiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de, bu zâtın (a.s.m.) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şehadettir. Çünkü enbiya aleyhimüsselâmin doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mucizeler ve vazifeler varsa, o zatta (a.s.m.) en ileride olduğu tarihte musaddaktır. Demek onlar, nasıl ki, lisan-ı kâl ile Tevrat, İncil, Zebur ve suhullarında bu zâtın (a.s.m.) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler-ki, kütüb-ü mukaddesenin o beşaretili işârâtından yirmiden fazla ve pek zâhir bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup'ta güzelce beyan ve ispat edilmiş-öyle de, lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mucizeleriyle, kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri ve en mükemmel olan bu zâtı tasdik edip dâvâsını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kâl ve icmâ ile vahdâniyete delâlet ettikleri gibi, lisan-ı hal ile ve ittifak ile de, bu zâtın sadıkiyetine şehadet ediyorlar diye anladı.

Beşincisi: Bu zâtın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakka hakikate, kemâlâta, kerâmâta, keşfiyata, müşahadata yetişen binlerce evliya, vahdâniyete delâlet ettikleri gibi, üstadları olan bu zâtın

sadıkıyetine ve risaletine icmâ ve ittifakla şehadet ediyorlar. Ve âlem-i gaybdan verdiği haberlerin bir kısmını nur-u velâyetle müşahede etmeleri; ve umumunu, nur-u iman ile, ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikad ve tasdik etmeleri, üstadları olan bu zâtın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zâtın, ümmîliğiyle beraber, getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtirâ ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği mârifet-i İlâhiyenin dersiyile ve talimiyle mertebeleri ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar aşfiya-yı müdakkikîn ve siddikîn-i muhakkikîn ve dâhi hükema-i mü'minîn bu zâtın üssül'esas dâvâsı olan vahdâniyeti kuvvetli burhanlarıyla bil'ittifak ispat ve tasdik ettikleri gibi, bu muallim-i ekberin ve bu üstad-ı âzamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şehadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Meselâ, Risale-i Nur, yüz parçasıyla, bu zâtın sadakatının birtek burhanıdır.

Yedincisi: Âl ve Ashâb namında ve nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemâlâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdarı ve dindar ve keskin nazarlı taife-i azîmesi, kemâl-i merakla ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle bu zâtın bütün gizli ve âşikâr hallerini ve fikirlerini, vaziyetlerini taharrî ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde, bu zâtın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatlı olduğuna ittifakla ve icmâ ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat, nasıl ki kendini icad ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitap gibi, bir sergi gibi, bir temâşâgâh gibi tasarruf eden Sâniine ve Kâtibine ve Nakkaşına delâlet eder. Öyle de, kâinatın hilkatindeki makasid-ı İlâhiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbânî hikmetlerini talim edecek ve vazifedarâne harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemâlâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebîrin mânâlarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstad, bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve herhalde bulunmasına delâlet ettiği cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu zâtın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlîkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şehadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu san'atlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve san'atkârlığının kemâlâtını teşhir etmek; ve bu süslü ziynetli nihayetsiz mahlûkatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek; ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek; ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iâşe ile, hattâ ağızların en ince zevklerini ve iştahların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbânî it'amlar ve ziyafetlerle kendi rubûbiyetine karşı minnettarâne ve müteşekkîrâne ve perestişkârâne ibadet ettirmek; ve mevsimlerin tehdili ve gece-gündüzün tahvili ve ihtilâfı gibi azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkiyetle kendi ulûhiyetini ihzar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat et-

tirmek; ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semâvî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve herhalde, o gaybî Zâtın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi ve onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammâsını hall ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve Ondan istimdat eden ve muvaffakiyet isteyen ve Onun tarafından imdada ve tevfiğe mazhar olan ve Muhammed-i Kureyşî denilen bu zât (a.s.m.) olacak." (7. Şua)

Bu deliller Peygamber efendimiz (s.a.v)'in nübüvvetinin sıdkına delalet eden delillerin sadece bir kaçıdır. Burada Bediüzzaman Said Nursi, nübüvvet konunun maksadı siyakında zékice bir yaklaşımda bulunmaktadır. Bu gibi meseleleri ele alırken, marifet cihetindeki muvazaneyi pek güzel bir şekilde kurar. Çünkü mu'cize mefhumu, zahiri maddî adetlerin üstüne çıkıp, bu adetleri bozmaktır. Bu nübüvvetin sadece bir yönüdür. En önemli yönü ise, "Tam bir rehber" olduğunu göstermektir. Bu yönü ele alırken Bediüzzaman Said Nursi, zahiriyyun grubunun itikadınr mualece edip tashih etmektedir. Bediüzzaman Said Nursi bu konuda bakınız ne diyor: "*Hem de zahiriyyunun efkârını teşviş eden ve hayalâtını intizamdan çıkaran sıdk-ı enbiyanın delâili yalnız harikulâdelerde münhasır olduklarını itikad etmeleridir. Hem de Peygamberimizin cümle hali veya ekseriyeti, harika olmak itibar etmeleridir. Bu ise, vücut müsaade etmediği için, mütehayyelâtları intizam bulamıyor. Halbuki, böyle itikad, sırr-ı hikmet-i İlähiyeden ve hilkat-i âlemde câri olan kavanin-i İlähiye'ye Peygamberlerin teslim ve ittihâlarından gaflet, pek büyük bir gafletin neticesidir. Evet, Peygamberimizin herbir hal ve hareketi, sıdkına delâlet ve hakka temessüküne şehadet etmekle beraber; Peygamber de âdâtullaha ittiba ve inkiyad ediyor.."* Evet. Vahiy, hakikatlere ulaşmak için zaruri ve aslı bir kaynak teşkil eder. Nübüvvet ise, bu vahyi, örnek bir insan suretinde insanlara ulaştırıp tebliğ etmektedir. Nursi, bu noktadan olarak, İslam'ın esaslarını, sapırtıcı hücumlara karşı müdafaa etmiştir. Vahiy ele alırken Nursi, Kur'an-ı Kerim kaynak olarak gösterir. Nübüvvet bahsinde de sünnet-i seniyyeyi gözler önüne serer. İşte dünyada mutlak olarak en doğru kaynak kitap ve sünnettir.. Nursi bu kaynakları, muhaliflere karşı meydan okurken keskin bir kılıç olarak kullanır.

Kaynak ve Metod olarak Kur'an-ı Kerim:

Kur'an'ın Tarifi: "*Kur'ân, şu kitab-ı kebir-i kâinatın bir tercüme-i ezeliyesi, ve âyât-ı tekviniyeyi okuyan mütenevvi dillerinin tercüman-ı ebedîsi, ve şu âlem-i gayb ve şehadet kitabının müfessiri, ve zeminde ve gökte gizli esmâ-i İlähiyenin mânevî hazinelerinin keşşafı, ve sutâr-u hâdisâtın altında muzmer hakaikin miftahı, ve âlem-i şehadette âlem-i gaybın lisanı, ve şu âlem-i şehadet perdesi arkasında olan âlem-i gayb cihetinden gelen iltifât-ı ebediye-i Rahmâniye ve hitâbât-ı ezeliye-i Sübhâniyenin hazinesi, ve şu İslâmiyet âlem-i mânevîsinin*

güneşi, temeli, hendesesi, ve avâlim-i uhreviyenin mukaddes haritası, ve Zât ve sıfât ve esmâ ve şûn-u İlahiyenin kavlı-şârihi, tefsir-i vâzihı, burhan-ı kâtu, tercüman-ı sâtu, ve şu âlem-i insanîyetin mürebbisi, ve insanîyet-i kübrâ olan İslâmîyetin mâ ve ziyası, ve nev-i beşerin hikmet-i hakikiyesi, ve insanîyeti sadete sevk eden hakikî müşşidi ve hâdîsi, ve insana hem bir kitab-ı şeriat, hem bir kitab-ı dua, hem bir kitab-ı hikmet, hem bir kitab-ı ubudiyet, hem bir kitab-ı emir ve davet, hem bir kitab-ı zikir, hem bir kitab-ı fikir, hem bütün insanın bütün hâcât-ı mâneviyesine merci olacak çok kitapları tazammun eden tek, câmi bir kitab-ı mukaddestir. ve hem bütün evliya ve siddikîn ve urefâ ve muhakkikîn muhtelif meşreplerine ve ayrı ayrı mesleklerine, herbirindeki meşrebî mezâkına lâyk ve o meşrebî tenvir edecek ve herbir mesleğin mesâkına muvafık ve onu tasvir edecek birer risale ibraz eden mukaddes bir kütüphaneye hükmünde bir kitab-ı semâvîdir.” Bu tarifîyle, Üstad Bediüzzaman Said Nursî, Kur'an-ı Kerim'in insana sunduğu azametli marifetlere zihinleri teksif etmiştir.

Kur'an'ın Mucizeleri: Rabbanî hüviyeti dolayısıyla, Kur'an-ı Kerim en ehemmiyetli kaynak teşkil eder.. İ'cazi delilleri ile, insanı yakın derecesine ulaştıran manalarından değerli hakikatler oluşur. Bediüzzaman Said Nursî Kur'an'ın icazını şöyle dile getirir:”

- 1- *Lisanının selaseti, lafzının fasahatı*
- 2- *Gaybî ve kevnî hakikatleri ve İlahî hakikatlerin gaybî sırlarını açıklayan Semavi ihbarat.*
- 3- *Beş cihetle harika camîiyete sahip olması: Lafzı, manası, hükümleri, ilmi ve maksatları.*
- 4- *Şamil ve muhit tazeliği ve gençliği, ins ve cinnin medar-ı ünsiyeti.*
- 5- *Nakil ve haberleri, çok manalı bedî bir üslup ile sunması, Şahid-i hazır gibi, doğru haberleri nakletmesi,*
- 6- *İslam dininin müessisi ve mutazammını*
- 7- *Bütün bu altı feyizli membadan çıkan nurlar, karışarak, kuvvetli bir suayı vücuda getirmesi.*

Kur'an'ın Marifetteki Yolu:

Nursî (r.a.)'ın bir hususiyeti de , Kur'an-ı Kerimi marifet konusunda mükemmel bir masdar olarak itihaz etmesidir. Bununla kalmayıp, bu kaynağın bazı unsurlarını şöyle serdedir: “1- Marifeti yaygınlaştırıp, bütün tabakat-ı beşere hitap etmesi 2- Temsil ve misal yolunu seçmesi. Temsil gözlüğüyle uzak hakikatleri yakınlaştırır. “Felillâhilhamd, sırr-ı temsil dürbünüyle, en uzak hakikatler gayet yakın gösterildi. Hem sırr-ı temsil cihetü'l-vahdetiyle, en dağınık meseleler toplattırıldı. Hem sırr-ı temsil merdiveniyle, en yüksek hakaik kolaylıkla yetiştirildi. Hem sırr-ı temsil penceresiyle, hakaik-i gaybiyeye, esâsât-ı İslâmîyeye, şuhuda

yakın bir yakîn-i imaniye hâsıl oldu. Akıl ile beraber vehim ve hayal, hattâ nefis ve hevâ teslim mecbur olduğu gibi, şeytan dahi teslim-i silâha mecbur oldu." Ben şahsen, İmam Nursi'nin temsil ile, okurlarını, şu ayet-i kerimenin azim şiarıyla selamladığını görür gibiyim: **"İşte biz, bu temsilleri insanlar için getiriyoruz, fakat onları ancak bilenler düşünüp anlayabilir"** (Ankebut Suresi 43) Evet temsil, delillerle dolu Kur'anî bir istilâhtır. Kur'an metodunda ve beyan usulünde bir eksen oluşturur. Ayrıca; a- "Temsil" bütün yönleri ve boyutları hark edip sınırları aşarak hakikate eriştiren, onu yakınlaştıran, hiç bir engel ve sis bırakmayan bir gözlüktür. b- "Temsil" bütün mevcudat ve kainatı birbirine bağlayan bir ölçümdür. Bunların birleşmesinden ve reaksiyonundan oluşan incecik iplikler, onların kök, vücut ve kanunlarına bağlanır, ta sonunda Cenab-ı Allah'a erişir. **"Rahman olan Allah'ın yaratışında hiç bir uygunsuz göremezsin"** (Mülk suresi - 3), **"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök kesinlikle bozulup gitmişti."** (Enbiya Suresi ;-22) c- "Temsil", basamakları tek tek çıkmayı gerektiren ve merhaleleri atlamaktan hoşlanmayan beşeri fitrata uygun bir merdivendir..

Kur'an-ı Kerim, basamakları takip ederek insanı marifet zirvesine ulaştırır ve evrensel hakikatlere eriştirir. Bunun için bazı alimler şöyle demişlerdir "Muhammed aleyhisselamın ümmetinden ibtidai bir mü'minin "La ilahe illallah" diyerek başladığı yer, bütün ömrünü kainatın mucidini bulmaya çalışmakla harca-yan filozofun ulaştığı son noktadır". d- "Temsil" alem-i şhadetten alem-i gayba açılan bir penceredir. Bu iktibas, Allah-u Taala'nın mahlukata indirdiği, ve bilme-lerine izin verdiği nurdur. Allah'ın kopmaz ipidir. Alem-i gayba ulaştıran yakın derecesidir. Bu dört unsur, ister ayrı ayrı, ister topluca olsun, Kur'an-ı Kerimin marifet konusundaki alamet-i farikasıdır. Kur'an-ı Kerimdeki temsil, kati delillerin tamamlayıcısıdır. İşkal ve şüphe ise, insandır. Bir ayet-i kerimede Cenab-ı Allah buyurur ki: "Hakikaten biz bu Kur'an'da insanlar için her türlü misali sayıp dökmüştüzdür . Fakat tartışmaya en çok düşkün varlık insandır." (Kehf Suresi : 53)

İlm-i Kelam ve Tasavvuf: Bediüzzaman Said Nursi bu konuyu şöyle izah eder : "Evet, ilm-i kelâm vasıtasıyla kazanılan marifet-i İlâhiye, marifet-i kâmile ve huzur-u tam vermiyor. Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın tarzında olduğu vakit, hem marifet-i tammeyi verir, hem huzur-u etemmi kazandırır ki, inşaallah, Risale-i Nur'un bütün eczaları, o Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın cadde-i nuranîsinde birer elektrik lâmbası hizmetini görüyorlar. Hem, Muhyiddin-i Arabî'nin nazarına Fahreddin Râzî'nin ilm-i kelâm vasıtasıyla aldığı marifetullah ne kadar noksan görülüyor. Öyle de, tasavvuf mesleğiyle alınan marifet dahi, Kur'ân-ı Hakîmden doğrudan doğruya, verâset-i Nübüvvet sırrıyla alınan marifete nisbeten o kadar noksandır. Çünkü, Muhyiddin-i Arabî mesleği, huzur-u daimiyi kazanmak için **"Lâ mevcude illâ Hû"** deyip, kâinatın vücudunu inkâr edecek bir tarza kadar gelmiş. Ve sairleri ise, yine huzur-u daimiyi kazanmak için, **"Lâ meşhûde illâ Hû"** deyip kâinatı nisyân-ı mutlak altına almak gibi acip bir tarza girmişler. Kur'ân-ı Hakîmden alınan

marifet ise, huzur-u daimîyi vermekle beraber, ne kâinatı mahkûm-u adem eder, ne de nısyân-ı mutlakta hapseder. Belki, başıbozukluktan çıkarıp Cenâb-ı Hak namına istihdam eder; herşey mir'ât-ı marifet olur. Sadi-i Şirazi'nin dediği gibi, 1. Herşeyde Cenâb-ı Hakkın marifetine bir pencere açar. Bazı Sözler'de ulema-i ilm-i kelâmın mesleğiyle, Kur'ân'dan alınan minhâc-ı hakîkinin farkları hakkında şöyle bir temsil söylemişiz ki: Meselâ, bir su getirmek için, bazıları küngân (su borusu) ile uzak yerden, dağlar altında kazar, su getirir. Bir kısım da, her yerde kuyu kazar, su çıkarır. Birinci kısım çok zahmetlidir, tıkanır, kesilir. Fakat her yerde kuyuları kazıp su çıkarmaya ehil olanlar, zahmetsiz her bir yerde suyu buldukları gibi, aynen öyle de: Ulema-i ilm-i kelâm, esbabı, nihayet-i âlemde teselsül ve devrin muhaliyetiyle kesip, sonra Vâcibü'l-Vücudun vücudunu onunla ispat ediyorlar. Uzun bir yolda gidiliyor. Amma Kur'ân-ı Hakîmin minhâc-ı hakîkîsi ise, her yerde suyu buluyor, çıkarıyor. Herbir âyeti, birer asâ-yı Mûsâ gibi, nereye vursa âb-ı hayat fışkırtıyor. 2. Düsturunu herşeye okutturuyor. Hem iman yalnız ilim ile değil; imanda çok letâifin hisseleri var. Nasıl ki, bir yemek mideye girse, o yemek muhtelif âsâba, muhtelif bir surette inkısam edip tevzi olunuyor. İlimle gelen mesâil-i imaniye dahi, akıl midesine girdikten sonra, derecâta göre ruh, kalb, sır, nefis, ve hâkezâ, letâif kendine göre birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa noksandır. İşte, Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin Râzî'ye bu noktayı ihtiar ediyor." (26. Mektup, 2.Mesele)

Üstad Nursi burada, ilm-i kelimada da olduğu gibi "Marifet" konusuna nakdi bir mütalaa ile yaklaşmıştır. İbn-i Arabi'nin, kendi alimlerinden (El-Razi)'ye yaptığı tenkit pozisyonunu giriş yapmıştır. İbn-i Arabi'nin, mutasavvüflara bir örnek teşkil ettiği cihetiyle ve mütakelliminden tamamen farklı bir yolun temsilci olması dolayısıyla, ona nakdi bir yol ile yaklaşmıştır. Mütakellimin, tarikatını yoksun kaldıkları iki esası ele almıştır:

Tam marifet. Kalbi itminan.

Tasavvuf tarikatı, kalbi daimi bir huzur elde etmek için, kainatı inkar ve nısyanda aşırıya gittiklerini dile getirir Nursi. Bu tarikat ikinci esası yerine getirmekte büyük bir mesafe kat etmiş olsa da, marifette fakir kalmışlardır. Nursi (r.a) bu iki tarikatı tenkit ederken, vahiy projektörünü bunların üzerlerine tutarak, Kur'an-ı Kerimin güçlü cadde-i kübrasının yolunu onlara gösterir.

Fıkıh: Nursi, fıkıh tarihinin tarassudunda, nazar-ı ammenin sadece fıkıh kitaplarına temerküz ettiği ve zihinlerin Kur'an-ı Kerime (hayal dışında) intikal etmediği, dar görüşleriyle onun kudsiyetini ihata edemedikleri, bunun neticesinde de vicdanı ihmal edip, donukluğa alıştıklarını ifade eder ve şöyle devam eder: "Demek, şeriat kitapları, birer şeffaf cam mâhiyetinde olmak lâzım gelirken, mürur-u zamanla, mukallitlerin hatâsı yüzünden paslanıp hicap olmuşlardır. Evet bu kitaplar, Kur'ân'a tefsir olmak lâzımken, başlı başına tasnifat hükmüne geçmişlerdir." Zikrettiğimiz metinler, İslam tarihinde oluşan bütün ilimleri reddetmek manasına gelmiyor. Üstad Nursi çoğu zaman bu gibi konuları, ilm-i kelam

alimleri ve tasavvuf erbabına havale etmiş, geniş mütalaa ve kati hüccet ve deliller ile münakaşaların yapılacağını ve faydalı olacağını dile getirmiştir.

Kur'an ile Felsefe arasında: Üstad Nursi felsefeyi, biri muzır, sakim felsefe, diğeri faydalı doğru felsefe olarak iki kısma ayırır. Üstad Nursi bu konuda şöyle buyurur: "*Risale-i Nur'un şiddetli tokat vurduğu ve hücum ettiği felsefe ise mullak değildir. Belki muzır kısmındadır. Çünkü felsefenin hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye ve ahlâk ve kemâlât-ı insaniyeye ve san'atın terakkiyatına hizmet eden felsefe ve hikmet kısmı ise, Kur'an ile barışıktır. Belki Kur'an'ın hikmetine hâdimdir, muaraza edemez. Bu kısma Risale-i Nur ilişmiyor. İkinci kısım felsefe, dalâlete ve ihada ve tabiat bataklığına düşürmeye vesile olduğu gibi, sefahet ve lehviyat ile gaflet ve dalâleti netice verdiği için, Risale-i Nur ekser eczalarında mizanlarla ve kuvvetli ve burhanlı muvazenelerle, felsefenin yoldan çıkmış bu kısmına ilişiyor; tokatlıyor; müstakim, menfaatlar felsefeye ilişiyor". (Emirdağ Lahikası 1)*

"Evet, eski hikmetin hayrı az, hurafatı çok, ezhan istidatsız, efkâr taktikle mukayyed, cehil avamda hükümfermâ olduklarından, selef bir derece hikmetten nehyettiler. Fakat şimdiki hikmet ona nispeten maddî cihetinde hayrı çok, yalanı az; efkâr dahi hür, mârifet hükümfermadır. Zaten her zamanın bir hükmü olmak gerektir." (Muhakemat 5. Mukaddime) İmam Nursi bu sözleriyle akılcılığın en güzel örneğini sunmuş, Hakk ve hikmeti en yüksek gaye ve hedef olarak göstermiştir.

İkincisi: Kainat, insanın önünde, arkasında, altında, üstünde, sağında ve solunda uzanan bu uçsuz bucaksız kainat, Bediüzzaman Said Nursi'nin gözünde, gerçek bir vücuda sahip olup, gayet dikkatlice, muntazam, kemal ve cemal içinde yaratılmıştır. Bu manada kainat "Görünen Kur'an"dır. Kitab-ı Mastur (yazılan kitap; Kur'an-ı Kerim) ışığında okunduğunda tükenmez bir marifet kaynağı oluşturur. Kainat kitabı Kur'an kitabının delilli tefsiridir. Nursi, pek çok yazısında, yüzlerce ilmin herbiri, insanı "Hakem" isminin tecellilerinin bir tecellisine ulaştırır. İnsaniyetin yararına bu kainata, tıp, eczacılık, kimya, mühendislik, ziraat, ticaret, işe ve gıda ilimleri ile bakılabilir. Evet. Yüzlerce ilmin her birinin, bu kainatın muhtelif hikmet ve maslahatlar tahtında, muntazam ve eksiksiz olarak yaratıldığını dile getirir Üstad Bediüzzaman Said Nursi. Bu kainatta mucizeli ve ihatalı hikmetten kaynaklanan bedi nizam ve intizam en küçük ölçüleriyle, en küçük bir yaratıkta ve en küçük bir çekirdekte bile tecelli ettiğini görürüz. İlim, gaye, sistem birimleri ve felsefeleri arasındaki ilişki, birbirinin tamamlayıcısı olmuştur. Bütün ilimler, müdebbir, Vahid ve Ehad bir Halık'ın vücuduna delalet eder. Vahdaniyet ise, bu ilimlerde muntazam olarak görünür. Bunun yanı sıra bu ilimler Halık'ın marifetine, nizamının ve tabiatının keşfine götürür. Halık'ın marifeti yeryüzünde yürümeye, kainata ve nefislere (Afaki ve enfüsi) nazar etmeye sevkedir. Allah'dan hakkıyla korkanlar alimlerdir. İki göz sahibi herkese vahyin

ehemmiyetini ve zarurefini kati surette gösterir.)¹ Nursi, Kur'an-ı Kerim ile kainat arasındaki sarsılmaz ilişkinin gerçek nümunesini keşfetmiş, Batı'nın ilerlemesine ve Müslümanların geri kalmasına sebep olan bu sırrı ortaya çıkarmıştır. *"Mazide nazarı olan birşey, müstakbelde bedihî olabilir. Şöyle tahakkuk etmiştir: Âlemde meylü'l-istikmal vardır. Onunla hilkat-i âlem, kanun-u tekâmüle tâbidir. İnsan ise, âlemin semerat ve eczasından olduğundan, onda dahi meylü'l-istikmalden bir meylü't-terakki mevcuttur. Bu meylil ise telâhuk-u efkârdan istimdatla neş ü nema bulur. Telâhuk-u efkâr ise, tekemmül-ü mebâdiyle inhisat eder. Tekemmül-ü mebâdi ise, fûnun-u ekvânın tohumlarını sulb-ü hilkatten zamanın terbiye gerdesi bir zemine ilka ile telkih eder. O tohumlar ise tedricî tecrübelerle büyür ve neşvünema bulur."* (Muhakemat, 2. Mukaddeme). Bunun için *"kalbin ziyası ulum-u diniyedir. Aklın nuru ulum-u medeniyedir. Bunların imtizacıyla hakikat tecelli eder."* der Bediüzzaman Said Nursi bir eserinde. *"İşte bu nükte içindir ki, herkesin kalbinde derinden derine bir din-i hakkı aramak meylil çıkmış. Herşeyden evvel, ölüm idamına karşı din-i haktaki bir hakikati arıyor ki kendini kurtarsın. Şimdiki hal-i âlem bu hakikate şehadet eder... Onun için akıl ve ilim ve fen hükmettiği istikbalde, elbette burhan-ı aklıye istinat eden ve bütün hükümlerini akla tespit ettiren Kur'ân hükmedecek."* (Hutba-i Şamiye, 1. Kelime). Böyle bir kaynak olduğu halde, Müslüman diyarında ilmin düşüşü Nursi'yi oldukça üzümüştür. Bunun sebebini, Kur'an-ı Kerimle su-i teamülden ve su-i fehilden kaynaklandığını dile getirir. Bunun için, **"cahil dost düşman kadar zarar verebilir"** fehvasını ifade eder. Zahire göre hükmedenler (arzın küre şeklinde olduğu gibi), gözlerini kapamakla gündüzlü geceye çevirdiklerini zannederler. Zanlarında, arzın küre şeklinde olduğuna hükmetmek, dini meselelere muhalif düşer ve dine zarar verir.. Bediüzzaman Said Nursi, vahiy metinlerinde ve sünne-i müşerrefede (Öküz ve Balık hadisleri gibi) metinlerin müteşabihat kısımlarında yanlış yorumlar yapanları tenkit etmiştir. Müslümanları içindeki duruma düşüren engelleri keşfetme siyakında, mecaz konusunu şöyle ele alır : *"Mecaz, ilmin elinden cehlin eline düşse, hakikate inkılâp eder, hurâfata kapı açar. Şöyle ki: "Mecâzat ve teşbihat, ne vakit cehlin yesâr-ı muzlimanesi, ilmin yemin-i nurânîsinden kaçırıp gasp etse veyahut mecazla teşbih bir uzun ömür sürseler, hakikate inkılâp ederek, taravet ve zülâlinden boş olup, şarap iken serap; ve nazenin ve hasnâ iken acuze-i şemâ ve kocakarı olur."* (Muhakemat 5. Mukaddeme).

Üçüncüsü Akıl: Risale-i Nur'da, akıl methedilmekte ve Allah-u Taala'nın bir ayeti olduğu, insanı diğer varlıklardan ayıran bir alamet-i farika olduğu ifade edilmektedir. *"Hem de İslâmiyeti daima tecellî ve inhisat-ı efkâr nisbetinde hakaiki inkişaf ettiren, yalnız İslâmiyetin hakikat üzerinde olan teessüs ve burhanla takallüdü ve akilla meşvereti ve taht-ı hakikat üstünde bulunması ve ezelden ebede müteselsil olan hikmetin desâtirine mutabakat ve muhakâtidir. Acaba görülmüyor:*

¹ Nursi'ye göre Kur'anın icazı ışığında Marifetin Müslümanlığı, Dr. Ziyad El- Dağmin/ Çağdaş Müslüman. Sayı 83, 1997 Sayfa: 51

Âyâtın ekser fevatih ve havâtiminden nev-i beşeri vicdana havale ve aklın istişaresine hamlettiriyor. Diyor: 2 ve 3 ve 4 ve 5 ve 6 ve 7 ve 8 ve 9 ve 10 ve 11 Ben dahi derim"

Dördüncüsü: İlham "Sâdik ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mükâleme-i Rabbâniyedir; fakat iki fark vardır. **Birincisi:** İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melâike vasıtasıyla; ve ilhamın ekseri vasıtasız olmasıdır. Mesela, nasıl ki, bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var. **İkinci fark:** Vahiy gölgesizdir, sâfidir, havassa hastır. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir. Melâike ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi, çeşit çeşit, hem pek çok envâlarıyla, denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbâniye'nin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor." (7. Şua) İmam Nursi, in-sanda, marifetin kaynağını teşkil eden ve ilhamla teamül eden fitri istidatlar olduğunu ifade eder. Akıl, hissiyat ve latifeler insanın teamül cihazlarıdır. İlhamı, kimi alimler hades olarak tarif ederler. Hades, anlamadaki sürat-i intikaldir. İnsandaki duygular, zahiri ve batni beş hissiyat ile sınırlı değildir. Bunların alem-i gayba açılan çok pencerelemi vardır. Ve bilinmeyen çok hissiyat mevcuttur. Bunun için "Akıl kendini atıl bir duruma getirse ve görevini ihmâl etse de, Vicdan Halık'ını unutmaz. Hatta kendini inkâr etse bile, Vicdan Halık'ını görür, Onu düşünür ve Ona teveccüh eder".

Hatime: Araştırmacının, İmam Nursi ile Marifet konusundaki mütevazî sseyahatini özetlersek, Risale-i Nur'un, Marifet hakkında mütekamil bir bakışa, eksiksiz bir nazariyeye sahip olduğu ortaya çıkar.. Üstad Nursi bu sırları, Kur'an-ı Kerime istinadıyla elde etmiştir. Tebliğ konusu olan Marifet bahsi, derin ve geniş bir yelpazeye sahiptir. Buradaki kısa açıklamalar, daha geniş ufuklar açtığından, yeni sırların keşfine sebep olmuştur. Cenab-ı Allah'tan bize bu sırların keşfini ve bu yolun takibini kolaylaştırmasını dileriz. Araştırmacı şu tavsiyeleri dile getirmeyi temenni eder: Risale-i Nur'un, açık tefsiri için, ıstılah ve mefhumlarının, metin ve kaidelerinin bahşettiği üstün faydalara ulaşabilmek için ve onu yeniden keşfedip, tafsili olarak ele almayı, bize kolaylaştırması için Cenab-ı Allah'a dua ile niyaz ederiz.